KOERSNOTA CIRCULAIRE ECONOMIE 2030

Gemeente Oss

INLEIDING

De wereld om ons heen verandert snel. Ook in Oss merken we dat. Grondstoffen raken op, afval neemt toe en het klimaat vraagt om andere keuzes. Daarom willen we als gemeente Oss een nieuwe weg inslaan: de overgang naar een circulaire economie.

Richting geven

De Europese Unie en het Rijk stellen steeds meer doelen en maken meer regels en wetgeving om circulair te zijn in 2050. De Europese Unie en het Rijk hebben als doel dat we in 2050 volledig circulair zijn. Om dat te halen worden de regels en wetten steeds strenger. Het is dus nú tijd om in actie te komen.

Met deze koersnota zetten we een belangrijke stap. We geven richting en duidelijkheid. We laten zien wat we belangrijk vinden, welke keuzes we maken en hoe we dat samen willen doen. Want alleen samen lukt het – met inwoners, bedrijven en onderwijs.

Hergebruik van materiaal

Gelukkig zien we in Oss dat de beweging al op gang is. Hendriks Coppelmans werkt samen met andere Osse ondernemers aan het hergebruik van beton. Kemkens heeft haar processen ingericht op optimaal materiaalhergebruik en werkt samen met Van Munster en Inexeon om spullen te hergebruiken en afval goed te scheiden.

Ook onze winkeliers werken aan circulaire economie. Denk aan de Bakkers Lamers die van oud stokbrood onder andere smaakvolle crostini's maken. Ook zijn zij aangesloten bij het initiatief NoFoodWasted. En Schouten Groente en Fruit waar vrijwel geen voedsel verloren gaat dankzij slimme versbereiding en een actief afprijsbeleid .

Kennis delen

Ook zien we dat ondernemers elkaar steeds vaker opzoeken: in Dome-X worden biobased bouwers en isolatiespecialisten met elkaar verbonden en geïnspireerd. En de samenwerking met Spark! biedt ruimte voor kennisdeling en experiment. Daarnaast hebben we de eerste stap gezet om de hele Osse bouwketen – van architect tot onderwijs – bij elkaar te brengen, om samen circulariteit verder te brengen.

Elke stap telt

Wat deze voorbeelden laten zien? Dat iedereen mee kan doen. Of je nu een grote onderneming bent of een winkel hebt op de hoek – elke stap telt. Niet alles kan in één keer en er zullen keuzes en dilemma's zijn onderweg. We hebben oog voor wat haalbaar is en wat goed werkt in de praktijk. Juist door realistische doelen te stellen en daar consistent aan te werken, maken we duurzame verandering mogelijk.

Wethouder Frank den Brok
Economie en Financiën

CONCEPT

INHOUD

Inleiding 2

Samenvatting 4

Hoofdstuk 1 inleiding 5

Hoofdstuk 2 strategie 7

Hoofdstuk 3 actielijnen 9

- 3.1 (Nieuw-) Bouw en Infra 9
- 3.2 Voedselverspilling 11
- 3.3 Chemische materialenen Pharma 12

Bijlagen

1. Grondstoffenanalyse Oss 2024
2. Ontwikkelingen Europa, Nederland en Noord Brabant
3. R-strategieën
4. Overzicht wet- en regelgeving (Green Deal)
5. Financiën

SAMENVATTING

In de gemeente Oss gaan we de komende jaren aan de slag om stappen te zetten voor een circulaire economie in 2050. Dit doen we o.a. om te voldoen aan de Europese wet- en regelgeving en de doelen die het Rijk stelt. Onze acties baseren we op wat we de afgelopen jaren hebben geleerd. We weten waar we op korte termijn de meeste winst kunnen boeken en hebben een beeld waar bedrijven in onze topsectoren het meest behoefte aan hebben. Daarom vullen we onze rol als gemeente in als 'partner' als we al weten dat daar een vraag ligt van onze bedrijven en zijn we voor het overige 'ondersteunend' aan initiatieven. Daarnaast zijn er een paar zaken waar we zelf als gemeente voor aan de lat staan.

We zetten (conform de doelen uit het Nationaal Programma Circulaire Economie) samen met bedrijven en andere partners in op vermindering van het gebruik van grondstoffen binnen onze gemeentegrenzen , tot 15 % minder in 2035 ten opzichte van 2016. We gaan meer secundaire (hergebruik) en biotische (uit natuurlijke bronnen) grondstoffen gebruiken, tot 55 % in 2035. We zorgen dat grondstoffen in de keten blijven. We focussen ons op de grootste grondstofstromen:

1. **Bouw- en sloopmaterialen:** Dit betreft zowel de materialen die vrijkomen bij sloopprojecten als de nieuwe materialen die worden ingezet bij bouwactiviteiten.

2. **Chemische materialen en pharma:** Waarbij circulair waterverbruik en reductie van chemische reststromen centraal staan.

3. **Voedsel:** Inclusief verspilling in de gehele keten, van productie tot consumptie.

Voor **Bouw- en Sloopmaterialen** gaan we het volgende doen:

- Ruimte voor circulair bouwen in vergunningen
- Regionale bouwhub faciliteren
- Onderzoeken hoe we circulariteit meenemen in onze gebiedsontwikkelingen en bouwprojecten
- GPR methode vragen om te monitoren
- Gemeentelijke opslagplaats
- Sloopbeleid opstellen
- Kennis opdoen circulair bouwen

Voor **Chemische materialen en pharma:**

- Ondersteunen en verbinden onderlinge samenwerkingen, bedrijven zijn zelf al actief

Voor **Voedsel**:

- Projecten HAS en stichting Samen tegen Voedselverspilling MKB bewustwording en tools tegengaan voedselverspilling

Als gemeentelijke organisatie gaan we daarnaast de komende tijd inzetten op de volgende algemene acties:

- Circulair inkopen via actieplan MVOI
- Data op orde brengen
- Blijven onderzoeken en pionieren

We werken bovenstaande acties uit deze koersnota uit in een uitvoeringsplan en gaan daarmee samen met onze partners aan de slag.

CONCEPT

HOOFDSTUK 1 **INLEIDING**

Osse ondernemers houden van doen. Pionieren en gewoon lekker ondernemen. Veel van onze ondernemers zijn ook al bezig met een circulaire economie. Zonder dat ze het weten. Want ze doen het gewoon. Ga je met ze in gesprek, dan hebben ze pas door dat ze beter op weg zijn dan ze zelf soms denken. Voor hen is het logisch om anders om te gaan met grondstoffen. Minder gebruik, anders gebruik, beter recyclen. Soms is het vanuit de wens om duurzamer te ondernemen. Maar het is ook beter vanuit bedrijfseconomisch perspectief: minder uitval van grondstoffen is een kostenbesparing. En als ondernemer wil je verzekerd blijven van de aanvoer van grondstoffen. Dus ben je daar in je bedrijf al mee bezig.

Terugblik

De afgelopen paar jaren hebben we samen gepionierd. Met onder andere ondernemers in de (voedsel- en) verpakkingsindustrie en de HAS hebben we het project duurzame verpakkingen gedaan. Onderdeel was het jaarlijks event 'dag van de duurzame verpakkingen', waarin de resultaten van projecten van de studenten binnen de bedrijven werden gepresenteerd. Maar ook de ontwikkelingen binnen de voedselverpakkingen kwamen aan bod. We hebben een Agrifooddiner georganiseerd, waarin we de hele keten (van boer tot verpakkingsbedrijf) bij elkaar hebben gebracht en samen met het onderwijs gediscussieerd hebben over de mogelijkheden en kansen in de keten. We hebben een pilot afvalvermindering gedaan op bedrijventerrein Vorstengrafdonk. Bedrijven kregen inzicht in hun afvalstromen. En er is gestart met een ophaalronde van elektronica en piepschuim op dit bedrijventerrein. Ook zijn twee bedrijven bezig met het lokaal verwerken van hun grootste afvalstromen om lokale energie op te wekken.

Met de HAS en de Agrifoodketen hebben we onderzoek gedaan naar de kansen op het gebied van circulariteit in de Agrifoodsector. We hebben met bedrijven op bedrijventerrein Moleneind de afvalstromen onderzocht en de kansen voor hergebruik. En we hebben een grondstoffenanalyse laten uitvoeren zodat we inzicht hebben in de grondstofstromen in de gemeente Oss en de impact daarvan. Zo kunnen we focus leggen op het verminderen en het behouden van de grootste grondstofstromen in de ketens. Deze grondstoffenanalyse is te vinden in bijlage 1.

Door onze activiteiten van de afgelopen jaren weten we nu waar we het beste onze prioriteiten kunnen leggen .

CONCEPT

Waarom een koersnota circulaire economie?

We merken dat bedrijven ruimte nodig hebben om te pionieren en gewoon te doen. We kunnen ze helpen door in vergunningen hiermee rekening te houden. Ook kunnen we ze helpen en stimuleren door zelf het goede voorbeeld te geven en te vragen naar circulaire oplossingen. Door circulair aan te besteden, maar ook door circulair bouwen te stimuleren in onze gebiedsontwikkelingen. De markt is al volop aan de slag met circulair bouwen. Andere gemeenten zetten namelijk ook in op circulaire bouw en circulaire gebiedsontwikkeling. Bedrijven vragen ons om meer circulair bouwen mogelijk te maken, ook omdat ze dat een betere marktpositie geeft. En onze inwoners krijgen zo toekomstbestendige, duurzame woningen.

Door vast te leggen wat we als organisatie doen om onze ondernemers te helpen circulair te ondernemen, kunnen we doelgericht aan de slag. Het geeft ons de kaders en focus om de circulaire economie in de gemeente Oss verder te brengen.

Daarnaast vult het de Omgevingsvisie aan. We hebben daarin de ruimtelijke kaders gesteld voor de circulaire economie.
Deze koersnota geeft ook een verdieping aan onze strategienota economie. Die benoemt een duurzame en circulaire economie als belangrijk doel voor onze gemeente.

Ook geeft het verdere richting aan wat er Europees, landelijke en provinciaal van ons gevraagd wordt. De Europese Unie en het Rijk stellen steeds meer doelen op. Als gemeente moeten we hieraan voldoen. De EU zal de komende jaren nog meer wetten en richtlijnen opstellen om de circulaire economie te stimuleren. Als gemeente is het dus van belang om stappen te zetten om te voldoen aan de wet- en regelgeving en om de gestelde doelen te gaan behalen.
Een toelichting welke ontwikkelingen er spelen in Europa, Nederland en de provincie Noord Brabant is opgenomen in bijlage 2.

Global Goals

Toewerken naar een circulaire economie draagt bij aan de Global Goals. Deze ambitie past dus uitstekend bij de gemeente Oss als Global Goals gemeente. Een circulaire economie draagt bij aan de volgende Global Goals:

HOOFDSTUK 2 **STRATEGIE**

Waar zetten we als gemeente Oss op in en waar liggen onze prioriteiten? We zorgen dat we, conform het Nationaal Plan Circulaire Economie van de Rijksoverheid, de komende 10 jaar inzetten op efficiënter gebruik van grondstoffen (reductie van 15% in 2035 t.o.v. 2016), meer gebruik gaan maken van secundaire (hergebruik) en biotische (natuurlijke) grondstoffen en dat grondstoffen vaker in de ketens blijven. De r-strategieën (zie bijlage 3) helpen om deze doelen te gaan behalen.

2.1 Focus

Om effectief aan de slag te gaan is een goede focus belangrijk. Om te bepalen hoe we die focus het beste kunnen aanbrengen hebben we met bedrijven gesproken om te peilen waar hun behoeften liggen, en hebben we een grondstoffenanalyse laten uitvoeren (bijlage 1). De grootste grondstofstromen, waar tevens behoeften liggen bij het bedrijfsleven, pakken we het eerste aan. Dat zijn de volgende stromen:

1. Bouw- en sloopmaterialen: Dit betreft zowel de materialen die vrijkomen bij sloopprojecten als de nieuwe materialen die worden ingezet bij bouwactiviteiten.

2. Chemische materialen en pharma: Waarbij circulair waterverbruik en reductie van chemische reststromen centraal staan.

3. Voedsel: Inclusief verspilling in de gehele keten, van productie tot consumptie.

Hierin zien we enkele van onze topsectoren duidelijk in terug: Bouw en maakindustrie, Agrifood en Pharma.

In 2024 heeft Metabolic een grondstoffenanalyse uitgevoerd in opdracht van de gemeente Oss. Aan de hand van data heeft Metabolic een overzicht gemaakt van de grondstofstromen die omgaan in de gemeente Oss. Ook watergebruik en energie zijn meegenomen in de analyse. Alle grondstofstromen zijn gespecificeerd in vier typen van herkomst: Gebouwde omgeving, Huishoudens, Gemeentelijke organisatie en Industrie (chemisch, metaal, voedingsmiddelen). Per type wordt gespecificeerd welke stromen er in omgaan en wat de CO_2 impact is. Per type van herkomst doet Metabolic ook aanbevelingen. Deze aanbevelingen zijn al verwerkt in deze koersnota.

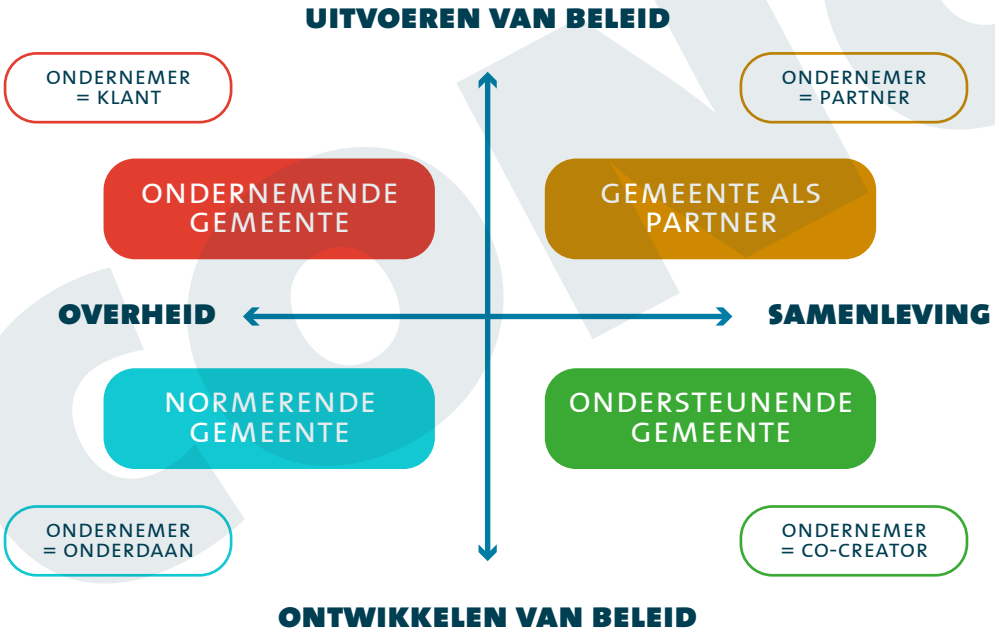
CONCEPT

Rol gemeente

Welke rol nemen wij in als gemeente? Het model van Martijn van der Steen (School voor Openbaar bestuur; 2014) geeft inzicht in de rollen die we als gemeente kunnen innemen:

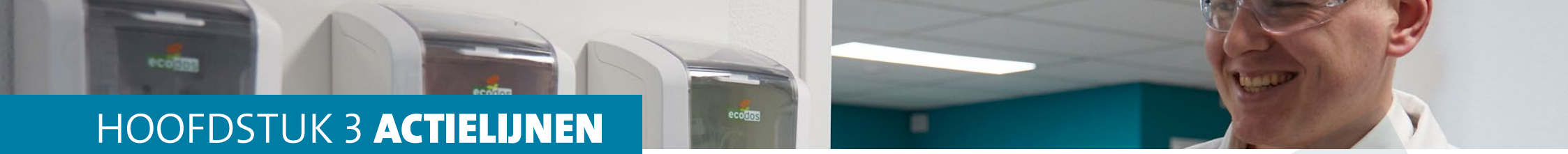
1. de ondernemende gemeente: resultaatgericht, risico afwegend en leidend;
2. de normerende gemeente: voorschrijvend, afdwingend en consistent;
3. de gemeente als partner: visionair, stimulerend en inspirerend;
4. de ondersteunende gemeente: zorgvuldig, verbindend en relatiegericht.

In de bouwsector zit veel beweging. Er is veel animo om het Nieuwe Normaal – (het versnellen van) circulair bouwen- toe te passen. Bedrijven vragen zelf om normerende maatregelen, om circulair bouwen een vaste plek te geven in wet- en regelgeving. De noodzaak is groot om anders te bouwen, ook vanwege het stikstofprobleem. Deze omslag is een landelijke ontwikkeling. Dus het is logisch als wij daarin als gemeente mee bewegen. We nemen daarom onze rol als partner, en als ondernemende en normerende gemeente in.

De pharmabedrijven in Oss zijn vaak grote organisaties en pakken anders omgaan met grondstoffen vaak zelf op. Circulariteit begint een steeds grotere rol op de agenda te krijgen. Lastig aan deze grondstofstroom is de strenge wet- en regelgeving rondom pharmaceutische middelen. Dit maakt anders ontwerpen of het hergebruik van materialen moeilijk. De kracht zit in de kennisdeling van de mogelijkheden. Onze pharmabedrijven zijn aangesloten bij meerdere samenwerkingsverbanden, zoals bijvoorbeeld met Nijmegen in het cluster PharmaDelta en met de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM). Als gemeente nemen we een ondersteunende rol in.

Bij het aanpakken van voedselverspilling ligt dit anders. Daar zien we dat bewustwording nog een belangrijk doel is. We richten ons met name op het MKB, zij hebben ondersteuning nodig. Grote organisaties hebben iemand in dienst om naar reductie van voedselverspilling te kijken. Ook hebben zij vaak eerder contact met landelijke organisaties als de Stichting Samen Tegen Voedselverspilling. Daarom nemen we in dit onderwerp de rol in als ondersteunende gemeente en gemeente als partner.

HOOFDSTUK 3 **ACTIELIJNEN**

3.1 (Nieuw-) Bouw en Infra

Bouw- en sloopmaterialen zijn zoals eerder genoemd onze nummer één grondstofstroom in de gemeente Oss. We volgen de landelijke richtlijnen: inzetten op reductie van primaire grondstoffen binnen de bouw- en sloop, het vergroten van het aandeel secundaire en biotische grondstoffen en het efficiënter omgaan met de grondstoffen om ze zoveel mogelijk te behouden in de keten. Circulair bouwen biedt een mooie kans: inzetten op circulair ontwerp vanaf het begin zorgt voor dezelfde of minder kosten dan bij reguliere bouw. Daarnaast zorgt het voor minder CO_2 uitstoot, en in het geval van biobased materialen zorgt het zelfs voor opslag van CO_2. Zo zorgen we voor toekomstbestendig bouwen.

Veel van de bedrijven in Oss zijn al bezig met circulaire bouw. Ze vragen van ons enerzijds de ruimte om circulair te ondernemen, anderzijds vragen ze om een afzetmarkt. We gaan daarom conform het convenant het Nieuwe Normaal circulair bouwen toepassen in onze bouwprojecten.

3.1.1 Circulair ondernemen

Ruimte voor circulaire bouw

Sommige bedrijven lopen tegen regelgeving aan als ze circulair gaan ondernemen. Dat heeft bijvoorbeeld te maken met de regelgeving rondom ruimtegebruik. De ruimte in Oss voor ondernemers is schaars en gebonden aan milieucategorieën. Voor de opslag en het verwerken van bouwmaterialen is soms een zwaardere milieucategorie nodig dan waar de terreinen waar de betreffende bedrijven gevestigd zijn nu aan voldoen. We onderzoeken of we in onze haven (volgens o.a. het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) een strategische locatie voor de circulaire economie) meer ruimte kunnen vrijmaken voor circulaire bedrijven door kritisch te kijken naar de milieucategorieën. In onze omgevingsvisie hebben we aangegeven dat de haven een uitstekende plaats is voor circulair ondernemen. Het trimodale vervoer via trein, schip en vrachtauto maakt het een mooie ondernemerslocatie en we hebben er al locaties voor zwaardere milieucategorieën. Daarnaast vinden we er afvalverwerking, zoals ons eigen duurzaamheidsplein, Prezero en Renewi. Ook in onze havenvisie geven we aan dat circulariteit daar een belangrijke rol kan spelen.

Het Rijk is op dit moment bezig om invulling te geven aan strategische locaties voor de circulaire economie. Havens zijn daarin belangrijk. Daarnaast is regionale samenwerking essentieel om efficiënt om te gaan met de schaarse ruimte. Via de werkgroep Ruimte voor circulaire economie van het Rijk-Regio traject zijn we als gemeente Oss aangehaakt op deze landelijke ontwikkelingen.

We gaan ook onderzoeken hoe onze bedrijventerreinen scoren op het gebied van circulariteit. Andere thema's zoals bijvoorbeeld brede welvaart, klimaatadaptatie en energie worden hier ook in meegenomen. Zo maken we een Osse maatlat voor bedrijventerreinen waarin we ook goed de mogelijke potentie van de terreinen op de verschillende thema's in kaart brengen.

Alhoewel op dit moment de (uitbreiding van) ruimte voor bedrijven schaars is, zijn we bezig met de mogelijkheden te bekijken voor intensivering.

Bouwhub

In de regio gaan we met onze partners op zoek naar een geschikte locatie voor opslag en verwerking van bouwmaterialen. We werken samen in de regio om een (regionale) bouwhub te realiseren. We nemen daarin een rol als partner en als ondersteunende gemeente. Vanuit de Europese Unie komt er een subsidieregeling aan voor circulaire hubs. Samen met de VNG en Brabantstad gaan we de mogelijkheden onderzoeken om hier gebruik van te kunnen maken.

Ook onderzoeken we de mogelijkheid om kleiner bouwmateriaal dat bedrijven niet meer kunnen inzetten in hun projecten aan particulieren aan te bieden. In andere steden, zoals bijvoorbeeld Amersfoort, Den Haag en Hilversum zien we dat deze projecten goed draaien.

CONCEPT

3.1.2 Stimuleren van de vraag

Nieuwbouwprojecten

We maken als gemeente Oss een schaalsprong. De komende jaren werken we aan een omvangrijke verstedelijkingsopgave. Niet alleen hebben we de spoorzone in Oss als ontwikkeling, maar ook in Ravenstein wordt de komende jaren gebouwd. En de plannen voor Amsteleind zijn ook in ontwikkeling. Hierin nemen we circulariteit mee in onze ontwikkelplannen. We zullen onze bouwondernemers vragen om met circulaire oplossingen te komen. De markt is uitstekend in staat om interessante, innovatieve oplossingen te bieden. We zullen hierin dus als partner en normerend optreden. Ook in de afspraken met de woningbouwcoöperaties nemen we circulariteit mee.

In samenwerking met de Brabantse Aanpak Circulair Bouwen (BACB) werken we aan een opbouwtraject van circulair bouwen en een afbouw van het reguliere bouwen. Landelijk is het doel om in 2035 15% reductie van grondstoffen te hebben ten opzichte van 2016. Het aandeel biotische en secundaire grondstoffen moet in 2035 55% van het totale grondstoffengebruik zijn. Dat wil zeggen dat we de komende jaren vol moeten inzetten op het gebruik van biobased en tweedehands materialen. We gaan de komende jaren met onze afdelingen Maatschappelijk Vastgoed, Projectenbureau en Ruimtelijke Ordening onderzoeken welke rol we hierin kunnen spelen.

Daarnaast zijn er particuliere bouwprojecten. Daarin kunnen we normeren en stimuleren. We onderzoeken hoe we circulariteit een plek kunnen geven in onze vergunningen en ons omgevingsplan. Dit pakken we op samen met onze afdeling Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH).

Meetmethode

Er zijn verschillende methoden om circulariteit te meten in een project. Hoe scoort het gebouw of het gebied op makkelijk demontabele onderdelen, hergebruik van materialen, of biobased materialen? Een meetmethode geeft inzicht in welke mate circulariteit een rol speelt in het project en vormt een goede basis om het gesprek te voeren met onze partners: Scoren we goed? Waar kan het beter?

De Gemeente Prestatie Richtlijn (GPR) is een interessante methode. Deze is er zowel op gebieds- als gebouw niveau. Deze methode kent vijfthema's: Energie, Milieu, Gezondheid, Gebruikerskwaliteit en Toekomstwaarde. Ieder thema kent weer een aantal indicatoren. In het thema Milieu wordt circulariteit meegenomen. In 2025 is er update gekomen, waarbij de indicatoren zijn uitgebreid op het gebied van circulariteit. Het interessante aan deze methode is dat het een integrale manier van meten is. Biodiversiteit, energie, lucht, geluid, en functionaliteit worden bijvoorbeeld ook meegenomen. Vanuit circulariteit gaan we deze methode standaard toepassen in onze gebiedsontwikkelingsplannen en woningbouwplannen. We onderzoeken of we een gemiddeld overall cijfer willen gaan hanteren, of dat we per onderdeel een (minimale) score gaan vragen.

Een heel mooi voorbeeld van circulair omgaan met materialen is theater de Lievekamp. Dit vernieuwbouwproject gebruikt meer dan 70% van de materialen die vrij zijn gekomen bij de sloop van het Zuiderstrandtheater in Scheveningen. Deze materialen worden verwerkt in de nieuwbouw van het theater de Lievekamp en het Centrum voor de Kunsten de Muzelinck. Deze manier van bouwen bespaart 1.361 ton aan CO_2 en voorkomt een verspilling van 5,7 kiloton aan bouwmaterialen. In 2023 is het Zuiderstrandtheater gesloopt, de materialen liggen nu in Oss opgeslagen. De verwachting is dat de verbouw van start gaat in 2026. In 2027 is de eerste fase van het project klaar, de tweede fase in 2029.

Renovatie en sloop

Bij renovatie en sloop is circulariteit toepassen lastiger en minder vaak geborgd. Wat gebeurt er met de materialen die vrijkomen? Aan wie vallen deze vrij? Voor gemeentelijke projecten (maatschappelijk vastgoed, openbare ruimte) willen we materialen gaan opslaan en gebruiken. We gaan een circulaire opslagplaats realiseren voor bepaalde materialen die vrijkomen in onze eigen projecten. Deze materialen vervallen nu vaak aan de aannemer en worden niet meer gebruikt. Dit is zonde. Door onze eigen materialen tijdelijk op te slaan en weer te hergebruiken zetten we een stap naar een circulaire economie. Op dit moment wordt een geschikte locatie gezocht in de gemeente. We onderzoeken of dit kunnen gaan uitbreiden en gezamenlijk met gemeenten in de regio Noordoost Brabant kunnen gaan oppakken.

Daarnaast gaan we sloopbeleid opstellen om zo richtlijnen vast te leggen voor vrijgekomen materiaal en het behoud in de keten.

Samenwerking

In Oss zien we al dat diverse ondernemers elkaar opzoeken en de verbinding met elkaar proberen te leggen. We zien dat in Dome X ook mooie dingen ontstaan, met het bij elkaar brengen van ondernemers die biobased bouwen en isoleren. Zo worden er regelmatig bijeenkomsten georganiseerd om te inspireren en te delen met elkaar. Ook de samenwerking met Spark! is een mooie ontwikkeling, waarbij Spark! zorgt voor kennis(deling) en experimenteerruimte. Begin 2025 zijn door ondernemers de eerste stappen gezet om de Osse bouwketen van architect tot bouwbedrijf tot onderwijs bij elkaar te brengen. Deze samenwerking heeft mede als doel om duurzaamheid en specifiek circulariteit verder te brengen. Deze ketensamenwerking is belangrijk om zo materialen in de keten te behouden en om te kunnen aansluiten bij regionale (bouw) hubs.

We zien hierbij ook een mooie verbindingen met Nijmegen. Zij hebben in een regiodeal een pijler circulair bouwen en de HAN en RU zorgen voor de kennisborging. Ook is er een regionaal platform opgericht om circulair bouwen een stap verder te brengen. We zien zelf ook kansen binnen de regiodeal Noordoost Brabant, waarbij we lokale en regionale partijen aan elkaar verbinden met als doel om elkaar te inspireren, circulaire initiatieven op te zetten en kennis uit te wisselen.

Binnen de provincie zijn we als gemeente aangesloten bij het Brabantse Aanpak Circulaire Bouw (BACB). Daarin zitten ook bouwbedrijven en wooncoöperaties. We benutten de kennis uit dit netwerk voor onze lokale bouwpartijen. Via de G40 werkgroep Circulaire bouw en Brabantstad zoeken we de samenwerking ook op. Deze platformen zijn belangrijk voor kennis en informatiedeling over circulair bouwen en circulaire gebiedsontwikkeling.

We willen ondernemers daar waar mogelijk de gelegenheid bieden om bio-based materialen te telen en te gebruiken in het ontwerp. Onder andere de gemeente Meierijstad zet hierin al mooie dingen neer samen met Building Balance, de landelijke organisatie die bio-based bouwen stimuleert. We pakken dit op in regionaal verband en zoeken zoveel mogelijk de samenwerking met Agrifood Capital.

3.2 Voedselverspilling

Van boer tot verpakkingen, Oss heeft het. De gehele keten Agrifood is in Oss te vinden. Er wordt voedsel verbouwd, verpakt en verkocht. We zien dat in de gehele keten voedsel verspild wordt. We streven naar een reductie van 50% in 2030 ten opzichte van 2015, dit is ook de landelijke doelstelling.

Voedselverspilling tegengaan is in ieders belang: het bespaart uitval van materiaal en het is daarmee een kostenbesparing. We zien dat grote bedrijven in Oss hier al mee bezig zijn. Het MKB heeft hier meer moeite mee, zij hebben minder personeel en dus niet iemand die hierin gespecialiseerd is. We willen hen daarom ondersteunen: we helpen in bewustwording en de tools te vinden die zicht geven op voedselverspilling. We werken samen met de HAS green academy en met de Stichting Samen tegen Voedselverspilling. Zij hebben concrete tools en acties die werken om meer bewustwording te creëren en concreet aan de slag te gaan als bedrijf. In 2025 starten we met het eerste project samen met de HAS green academy en Stichting Samen tegen Voedselverspilling om het MKB te helpen in bewustwording en bruikbare tools.

We onderzoeken of we ook samen kunnen werken met het Koning Willem 1 College.

3.3 Chemische materialenen Pharma

Oss heeft een belangrijk Pharma cluster, dat vooral op Moleneind zit. Daar loopt tot eind 2026 het Grote Oogst traject. We pakken in dat traject het bedrijventerrein aan op energie, klimaatadaptatie en biodiversiteit en circulari-

teit. We zetten daarin de eerste stappen op deze thema's. Gezien het relatief kleine aantal bedrijven is het lastig gebleken om gezamenlijke kansen te vinden. Inmiddels is gebleken dat circulair oppervlaktewater een kansrijk thema is. Watertekort begint een steeds grotere rol te spelen. In West Brabant lopen ze nu al tegen tekorten aan. We weten dat bedrijven een groot aandeel in het waterverbruik hebben. Circulair waterverbruik is dan ook een waardevol doel.

De grote pharmabedrijven (Organon, MSD) hebben capaciteit in huis om de duurzaamheidsvraagstukken aan te pakken. Zij richten zich nu vooral op het energievraagstuk, maar we merken dat circulariteit steeds meer een belangrijk thema wordt.

Het lastige van Pharma is dat hoog op de r-ladder zitten moeizaam gaat. Er zijn strenge regels rondom medicatie. Daarnaast kunnen stoffen niet makkelijk vervangen worden, aangezien er niet zomaar afgeweken kan worden van de receptuur van een medicijn. Ook het NPCE 2023-2030 heeft voor Pharma nog geen specifieke richting gegeven.

Het pharmacluster in Oss zoekt de samenwerking met andere clusters, zoals met Nijmegen in PharmaDelta, met universiteiten en de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM). Op dit moment staat circulariteit nog niet op de gezamenlijke agenda's. We stimuleren om dit wel te gaan doen. Zo kunnen we gezamenlijke circulaire kansen beter benutten en kennis en kunde uitwisselen.

3.4 Algemeen

Naast de specifieke acties die hiervoor beschreven zijn, werken we de komende jaren ook aan een paar meer algemene acties waar we als gemeente zelf trekker van zijn.

Circulair inkopen

Een belangrijke stimulerende maatregel die we als gemeente inzetten is onze eigen inkoop. We kopen jaarlijks voor €90-120 miljoen in. Dit is voor ongeveer 30% bij lokale bedrijven. Circulair inkopen een plek geven in onze organisatie is dus een goede manier om een lokale circulaire economie verder te stimuleren. Daarnaast verwachten ondernemers omgekeerd dat we zelf ook bijdragen aan een circulaire economie. We moeten daarom zelf het goede voorbeeld geven.

Dit gaan we doen via het manifest Maatschappelijk Verantwoordelijk Opdrachtgeverschap en Inkoop (MVOI). Dit manifest hanteert 6 thema's: Klimaat, Milieu, Circulariteit en Grondstoffen, Diversiteit & Inclusie, Ketenverantwoordelijkheid, en Social Return. Dit manifest ondertekenen we in 2025. Daarvoor is een actieplan nodig. We hebben Bureau2030 laten onderzoeken hoe onze organisatie op dit moment staat op de 6 thema's van het MVOI; een nulmeting. Zodat we in het actieplan ook gericht een doel kunnen bepalen.

Ook geeft Bureau2030 een inschatting van de interne capaciteit en middelen. Op dit moment kopen we als gemeente Oss incidenteel circulair in. We hebben nog weinig kennis en kunde in de organisatie. In 2030 gaan we structureel circulair inkopen, zoals opgenomen in het actieplan MVOI.

We kunnen als Oss daarin leren van andere gemeenten die circulariteit nu al structureel hebben ingebed in hun inkoopvoorwaarden. Via Brabantstad, VNG en Cirkelstad kunnen we kennis nemen van hun ervaringen. De komende jaren gaan we bij kansrijke aanbestedingen circulariteit meenemen. In welke mate en dus wat de concrete doelen zijn om mee te nemen in de inkoop en aanbesteding wordt in het actieplan MVOI verder gespecifieerd.

Data

Om goed te kunnen monitoren zijn goede data nodig. Welke materialen bijvoorbeeld gebruikt worden in een project en welke afvalstromen bedrijven hebben. We gaan de data die nodig zijn voor een grondstoffenanalyse verbeteren, zodat we bij een volgende analyse deze data beter op orde hebben. Ook voor de gemeentelijke opslag van materialen is het belangrijk om goed te monitoren. Welke materialen komen wanneer vrij?

CONCEPT

Wanneer is er behoefte aan welke materialen ? We gaan daarvoor een circulair dashboard inrichten, zodat we meer inzicht hebben en de voortgang kunnen monitoren.

Pionieren

De komende jaren blijven we alert op innovaties die ons verder kunnen helpen om ons doel te bereiken, en houden we ook voor interessante trajecten waar we op kunnen inspelen. Met onze partners volgen we de ontwikkelingen en haken we daarop aan als dat kansen biedt. Dit past uitstekend bij de gemeente Oss: lekker blijven pionieren.

We onderzoeken of de pilot afvalvermindering een vervolg kan krijgen op andere bedrijventerreinen. Het is een laagdrempelige manier voor bedrijven om bewust te worden van hun afval en de logistieke bewegingen die ervoor nodig zijn. Daarnaast levert het concrete acties op, zoals een gezamenlijke afvalronde of het lokaal verwerken van afvalstromen.

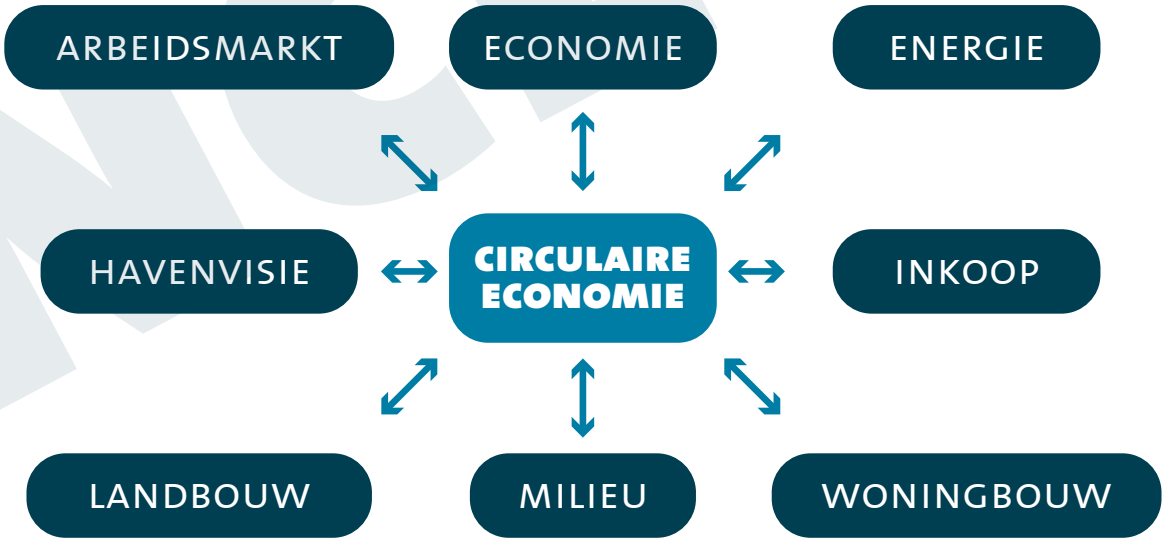
We kijken of een onderzoek naar het (circulair) ruimtegebruik van bedrijven in de toekomst in Oss nuttig kan zijn. De inschatting is dat we volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) 40% extra ruimtegebruik nodig hebben, maar is dat daadwerkelijk zo? Als we een concreter inzicht hebben, kunnen we daar beter op anticiperen.

Ook gaan we onderzoeken hoe we jong talent, bedrijven en overheid op het gebied van circulariteit beter aan elkaar kunnen binden. Dit sluit aan bij het arbeidsmarktbeleid .

Verder willen onderzoeken hoe we binnen de organisatie kunnen doorgroeien om straks van een circulaire economie naar een circulaire samenleving te komen. Dit vraagt om integraler werken.

Uitvoeringsplan

Na vaststelling van deze koersnota werken we een uitvoeringsplan uit. Dit doen we in samenspraak met onze partners in de samenleving (bedrijfsleven, onderwijsinstellingen) en aanhakend op een breed scala aan beleid en activiteiten binnen de gemeente. Deze koersnota is nauw verweven met andere ambities die we als gemeente nastreven (woningbouw, energie, economie, arbeidsmarkt, inkoop, havenvisie, milieu, landbouw). Op die manier zorgen we dat de koersnota ons ondersteunt bij het integraal realiseren van deze ambities en dat we een circulaire economie inhoudelijk en financieel op een slimme manier dichterbij brengen .

CONCEPT

BIJLAGE 1

Grondstoffengebruik gemeente Oss

Grondstofstromenanalyse van de gemeente Oss

Metabolic
Consulting

BIJLAGE 2

Europa

De EU heeft vastgesteld om in 2050 klimaatneutraal te zijn, dit is vastgelegd in de Green Deal in december 2019. Om dit te bereiken stuurt de EU ook richting een circulaire economie. Zo zijn er actieplannen en regelgeving opgesteld om de circulaire economie te bevorderen. Deze zijn gericht op de r-strategieën (zie bijlage 3). CircuLaw, een organisatie die zich bezighoudt met wet- en regelgeving rondom circulaire economie, heeft een mooi overzicht gemaakt met de wet- en regelgeving vanuit Europa. Deze is bijgevoegd in bijlage 4. De Europese actieplannen richten zich met name op een aantal stromen: Voedsel, Textiel, E-afval (elektronica, huishoudelijke apparaten) en Plastics. Dit zijn stromen die veel impact maken op het milieu. Voedselverspilling zorgt voor 16% van de broeikasuitstoot in Europa. Daarnaast gaat er €132 miljoen jaarlijks verloren door voedselverspilling.[1] Zo is textiel in Europa de op 3 na grootste vervuiler.[2] E-afval is een van de grootste stijgers van afval binnen de EU, en vanwege gebruik van zeldzame metalen als lithium een belangrijke afvalstroom.[3] Ook Plastics hebben een grote impact op het milieu: in 2019 belandde ongeveer 22 miljoen ton plastics in de bodem, rivieren en oceanen. De verwachting is dat dit in 2060 verdubbeld is.[4]

De wet- en regelgeving van de EU richt zich op de -r strategieën, en maakt producenten verantwoordelijk voor het afval van de artikelen die ze produceren. Deze wet- en regelgeving heeft vanzelfsprekend ook impact op onze Osse ondernemers. Zij moeten op de hoogte zijn van deze wet- en regelgeving en implementeren in hun bedrijfsvoering. De komende jaren zal er nog meer wet- en regelgeving komen om de circulaire economie binnen Europa te stimuleren en faciliteren. Via de brancheorganisaties blijven onze bedrijven op de hoogte.

Nederland

Nederland stelt als doel om in 2050 een volledig circulaire economie te hebben. Het ministerie Infrastructuur en Waterstaat (IenW) heeft het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) 2023-2030 opgesteld. Op dit moment wordt het stuk herijkt. Daarin komen nieuwe tussendoelen te staan. Zo focust het ministerie op efficiënter grondstoffengebruik, grondstoffenbehoud in de ketens en meer gebruik van secundair en biobased grondstoffen. In het NPCE worden de diverse sectoren en de maatregelen benoemd. Een deel ligt in het verlengde van de EU maatregelen, en een aantal zijn gericht op specifieke Nederlandse onderwerpen zoals de Bouw en Infra en Ruimte.

Bouw en Infra

We hebben in Nederland de doelstelling om tot en met 2030 1.100.730 nieuwe woningen erbij te bouwen.[5] Tot 2026 mag Nederland afwijken van de stikstofnorm (derogatie). Vanaf 2026 mag dit niet meer. Dat wil zeggen dat we minder stikstof moeten uitstoten. Ook is de interne salderingsregeling – waarbij werkzaamheden tijdelijk worden stopgezet zodat die stikstofruimte ergens anders voor kunnen worden ingezet – op 18 december 2024 door de Raad van State verboden. Dit brengt de bouwopgave in gevaar. De noodzaak om anders te bouwen is dus erg hoog. Om circulair bouwen te versnellen, hebben de grootste gemeenten in Nederland (G40), het ministerie BZK, bouwpartijen en maatschappelijke organisaties het Nieuwe Normaal omarmd. Hierin zijn 2 sporen: hergebruik van bestaand materiaal en het gebruik van biobased materialen, dat zijn natuurlijke materialen zoals hout, vlas, hennep en mycelium.
De bouw van deze woningen vraagt ook om een goede infrastructuur, dus nieuwe wegen en eventueel bruggen;

1 Voedselverspilling: preventie, hergebruik en recycling - Consilium
2 De gevolgen van textielproductie en -afval voor het milieu (infografieken) | Onderwerpen | Europees Parlement
3 E-afval in de EU: feiten en cijfers (infografiek) | Onderwerpen | Europees Parlement
4 Plastic afval en recycling in de EU: feiten en cijfers | Onderwerpen | Europees Parlement
5 Programma Woningbouw - Doel: 100.000 woningen per jaar gemiddeld - Nederland

dit naast de beheer- en onderheidsopgave voor bestaande infrastructuur.

Ruimte

In Nederland hebben veel opgaven een ruimteclaim: de woningopgave, economie, de energietransitie, natuur, agrarische transitie, klimaatadaptatie en sociale voorzieningen. Ook circulaire economie heeft een ruimteclaim, door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) aangegeven in het rapport 'ruimte voor circulaire economie'. Daarin geven ze 4 toekomstbeelden voor de toekomst van Nederland: Mondiaal ondernemend, Snelle Wereld, Groen Land en Regionaal Geworteld. De verwachting is dat Nederland een mix wordt van deze toekomstbeelden. Daarvoor is voldoende ruimte nodig: het PBL geeft aan dat circulaire economie tot 40 procent meer ruimte nodig heeft.[6] Te denken valt o.a. aan plaats voor opslag van materialen (hubs), reparatieplaatsen en recycling.

Landbouw

Nederland staat voor een landbouwtransitie. Het Rijk zet in op kringlooplandbouw, de farm to table strategie, om de voedselproductie duurzamer te produceren.

Voedselverspilling

Ook Nederland zet zich in om voedselverspilling tegen te gaan. Het doel is een reductie van 50% in 2030 t.o.v. 2015. In de gehele keten moet er gereduceerd worden. De stichting Samen Tegen Voedselverspilling geeft aan dat 70% van de verspilling ontstaat tijdens het maak- en distributieproces en 30% door consumenten. Volgens Milieu Centraal wordt 18 procent verspild tijdens het gehele verwerkingsproces van voedsel: 11 procent door de gangbare landbouw, 9 procent door horeca en catering en 7 procent door winkels en distributie. En ook de consument gooit dus ook een groot deel van het voedsel weg. In 2020 gooide men zo'n 97-123 kilo per persoon per jaar weg in de gehele voedselketen.[7] Sinds 2013 was het aan het dalen, maar sinds 2022 zien we een stagnatie in de reductie van voedselverspilling.
De consument is goed voor zo'n 33 kilo per persoon per jaar aan verspilling, om de doelstelling te kunnen halen moet dat in 2030 teruggebracht zijn tot 21,6 kilo per persoon.

Provincie Noord-Brabant

Ook de provincie zet vol in op een circulaire economie. Ze probeert aan te jagen en te faciliteren. De provincie kent de volgende thema's: Maakindustrie, Kunststoffen, Bouw & Infrastructuur, Consumptiegoederen en Biomassa en voedsel. Ze hanteert daarin de zes r-strategieën, of kortweg reduce, reuse en recycle. De provincie wil graag faciliteren en zet in op samenwerking in de regio's. In Noordoost Brabant is dat Agrifoodcapital, het samenwerkingsverband van bedrijven, onderwijs en overheid op het gebied van Agrifood. De provincie stimuleert nog meer samenwerking op het vlak van circulariteit: regulier overleg circulair met de B7, circulair bouw aanjagen via de Brabantse Aanpak Circulair Bouw (BACB) en circulaire maakindustrie via de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM). Ook faciliteert ze ondersteuning aan ondernemers via het Circulair Value Center (CVC). Sinds kort is ze gestart met een traject met gemeenten en omgevingsdiensten om circulariteit een betere plek te geven in het Vergunningen, Toezicht Handhaving (VTH) traject (zie bijlage 5).

6 Ruimte voor circulaire economie | Planbureau voor de Leefomgeving
7 Steeds minder voedselverspilling in Nederland, maar hoger tempo noodzakelijk | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl

CONCEPT

BIJLAGE 3

R-strategieën

Om deze doelen te behalen gebruiken we de zes r-strategieën. Deze worden door de Europese Unie en het Rijk gebruikt. Ook landelijk zijn dit standaard strategieën:

- **Refuse en Rethink:** Minimaliseren van onnodig gebruik door alternatieven te bedenken en kritisch te kijken naar behoeften.
- **Reduce:** Efficiënter gebruik van grondstoffen en verminderen van overproductie.
- **Re-use:** Hergebruik van producten en onderdelen in dezelfde of een andere context.
- **Repair,** Refurbish, Remanufacture: Verlengen van de levensduur van producten door reparatie en modernisering.
- **Recycling:** Verwerken van materialen tot nieuwe grondstoffen om hun levenscyclus te verlengen.
- **Recover:** Energieterugwinning uit reststromen, als laatste redmiddel binnen het circulaire model.

De Reduce, reuse en recycle zijn ook bekend door campagnes van de Rijksoverheid. De zes strategieën moeten naast elkaar ingezet worden om het beste resultaat te behalen.

BIJLAGE 4

Een schema van CircuLaw met alle wet- en regelgeving in het kader van de European Green Deal, onderverdeeld in 11 thema's: Energy, Transportation, Climate & Emissions, Land & Animals, Water, Chemicals and Pollutants, Waste, Products & Materials, Consumer Goods, Reporting, en Funding & Support. Het volledige overzicht is te vinden op: www.circulaw.nl/European_green_deal.pdf

BIJLAGE 5

Financiën

Acties
Inzetten op samenwerkingstraject provincie, gemeenten en omgevingsdiensten
Bouwkringloop
Regionale bouwhub
GPR opnemen in gebiedsontwikkeling en gebouwontwikkeling
Lidmaatschap Cirkelstad
Sloopbeleid opstellen
Opslag gemeentelijke materialen
Projecten MKB bewustwording en aanpak voedselverspilling
Samenwerking in Pharma Delta
Kennis vergroten medewerkers VTH circulair ondernemerschap
MVOI actieplan opstellen en uitvoeren
Pilot afvalvermindering
Circulair dashboard inrichten
Totale verwachte kosten voor 4 jaar in totaal: €296.000. De kosten worden gedekt uit de reguliere budgetten van economie, de reserve economie, budgetten afdeling Leefomgeving, Wonen en Economie, IBOR, Projectenbureau, Vergunningen/ Toezicht en Handhaving, Maatschappelijk Vastgoed. Daarnaast wordt slim gebruik gemaakt van subsidies om dit budget verder aan te vullen om alle acties uit te voeren.

CONCEPT